

طرح درس با رویکرد یادگیری

طراحی مسیر یادگیری

رقیه سلیقه‌دار

کارشناس تعلیم و تربیت

طراحی کنیم

«طراحی آموزشی» پیش‌بینی و تنظیم رویدادهای آموزشی براساس اهداف، محتوا و امکانات موجود با توجه به ویژگی‌ها و ساخت‌شناختی دانش‌آموزان است. طراحی آموزشی خواه مربوط به دوره‌ای کامل یا به جلسه‌ای آموزشی محدود باشد، اهمیت خاصی دارد و توجه و دقت در تنظیم آن می‌تواند موجب کارایی و اثربخشی تدریس شود. بنابراین، تردیدی نیست که فرایند یاددهی - یادگیری مبتنی بر طراحی آموزشی اثرگذاری بیشتری دارد.

طرح درس، نام آشنا برای معلم

در فرایند طراحی در سطح خرد، که بر عهده معلم است، توجه باید بیشتر به حصول صلاحیت‌ها و قابلیت‌های مورد انتظار جلب شود و با نگرشی نظام‌مند، مجموعه عناصری را که در یادگیری دانش‌آموزان مؤثرند، در نظر گرفت. معلم باید کل محتوای آموزشی را به اجزای قابل تدریس که معمولاً «جلسات درس یا تدریس» نامیده می‌شوند، تقسیم و مشخص کند براساس زمان منظور شده، چند جلسه یا ساعت در طول دوره یا سال تحصیلی تدریس خواهد داشت و در هر جلسه چه موضوعی و با چه اهدافی دنبال خواهد شد. سپس اجزای اصلی اجرای فرایند یاددهی - یادگیری متناسب با هر جلسه را بنویسد.

اشاره

همه با نقشه گنج آشنایی داریم؛ راهنمایی که در نهایت دستیابی به مجموعه‌ای با ارزش تحت عنوان گنج را در پی دارد. برای اینکه ارزشی که پنهان شده است به دست آید و مورد استفاده قرار گیرد، نقشه نیاز است و بی‌هیچ تردیدی، یادگیری از جمله با ارزش‌ترین اتفاقات در زندگی انسان است که هر چند ممکن است به صورت تصادفی و بی‌هیچ برنامه‌ای رخ دهد، اما برای یادگیری‌های رسمی مانند تحصیل در مدرسه و نیز ماندگاری و تعمیق آن، نیازمند نقشه راه هستیم. طراحی آموزشی و در دل آن طراحی یادگیری، همان برنامه و راهنمای عمل هستند که می‌توانند دسترسی به یادگیری دانش‌آموزان را سبب شوند. بر این اساس، معلمان ناگزیر به طراحی آموزشی هستند. حال در آموزش مجازی، در کنار عبارت طرح درس، طرح یادگیری نیز خودنمایی می‌کند. طرح یادگیری چیست؟ چه ضرورتی برای آن وجود دارد؟ چگونه می‌توان به آن پرداخت؟ مجموع این سؤالات محور نوشته حاضر را شکل داده‌اند.

کلیدواژه‌ها: طراحی آموزشی، طرح یادگیری، طرح درس

واحد یادگیری

رشته ارتباط مفاهیم مرتبط با یک واحد یادگیری از دست دانش آموز خارج و حضورنداشتن در کلاس موجب آسفتگی یادگیری می شود. از سوی دیگر، مسئولیت اصلی در این فرایند بر عهده تدریس معلم نیست، بلکه دانش آموز به عنوان یادگیرنده مسئولیت دارد مسیر را دنبال کند و به یادگیری دست یابد.

به عبارت دیگر، در طراحی آموزشی که معلم به صورت حضوری با دانش آموزان ارتباط دارد، تلاش بر این است که رویکرد آموزش و چگونگی تدریس معلم در طراحی آموزشی دنبال شود، در حالی که در آموزش مجازی، طراحی از نوعی است که بیشتر چگونگی مسیر یادگیری که دانش آموز دنبال می کند اهمیت دارد. بر همین اساس، طرح یادگیری به نوعی، طرح درس مبتنی بر رویکرد یادگیری دانش آموز است.

طرح درس با رویکرد یادگیری

برای نوشتن هر طرح یادگیری لازم است مراحل دنبال شوند که به نوعی درون این مراحل، طرح درس هم، مانند شیوه معمول آن، قابل دریافت است. به این منظور مراحل بعد را دنبال کنید:

مرحله اول: پیوستار موضوعی و مفاهیم را بین درس ها بررسی و واحد یادگیری مورد نظر را مشخص کنید. برای مثال، موضوع جانوران در کلاس پنجم ابتدایی می تواند یک واحد یادگیری محسوب شود که برای تدریس آن بیش از چند جلسه آموزشی نیاز است.

مرحله دوم: انتظارات یادگیری را همانند آنچه در طرح درس انجام می شود فهرست کنید و در آن به مفاهیم و مهارت های اساسی در این واحد یادگیری توجه داشته باشید. این موارد را در جدول طرح یادگیری در بخش اول بنویسید.

مرحله سوم: فعالیت های یادگیری را سازمان دهی کنید و فرصت های یادگیری را با کمک راهبردها و رسانه های مناسب آموزشی تعیین کنید. این مرحله شامل تعیین روش، قالب ارائه، محتوا و شکل ارائه آن است و در جدول طرح یادگیری در ستون سوم نوشته می شود. در این ستون لازم است موارد در دو مضمون نقش معلم و نقش دانش آموز نوشته شود؛ به شکلی که مشخص باشد در هر مرحله انتظار می رود معلم چه کاری انجام دهد و از دانش آموز انتظار می رود چه کاری انجام دهد.

مرحله چهارم: وارد جدول طراحی یادگیری شوید و مراحل و زمان مناسب برای ارائه هر فعالیت یادگیری را مشخص کنید. ممکن است یادگیری این واحد یادگیری از یک جلسه نابرخط آغاز شود و سپس به یک یا دو جلسه نابرخط نیاز داشته باشید. تعداد جلسات و امکان ارائه نابرخط یا نابرخط بودن آن، به معلم و نیز شرایطی که در اختیار دارد وابسته است.

در جدول، ستون اول به نوشتن شماره هر جلسه و ترتیب آن و ستون دوم به تعیین فضای ارائه فعالیت یادگیری اختصاص دارد.

مرحله پنجم: تعیین ملاک های سنجش و سطوح عملکرد دانش آموزان در این مرحله صورت می گیرد. بدیهی است شیوه ارزشیابی

در صحبت از یادگیری و فرایند مرتبط با آموزش، موضوع **واحد یادگیری** مطرح می شود. واحد یادگیری چند رویداد یادگیری مرتبط به هم و معنی دار است که با ارائه شدن آن، دانش آموز می تواند به شایستگی مهمی دست یابد. به عبارت دیگر، پیشبرد زنجیره وار درس ها برای بسط یک موضوع یا مضمون را که در آن محتوا، مفاهیم، مهارت ها و ارزش ها با بیانی روشن و دقیق بسط داده می شود، واحد یادگیری می نامیم.

هر کتاب آموزشی از تعدادی واحد یادگیری تشکیل شده است. هر واحد یادگیری می تواند تنها از یک درس، یک فصل یا یک بخش تشکیل شده باشد. معمولاً کتاب های آموزشی مناسب برای دانش آموزان دوره ابتدایی واحدهای یادگیری ساده ای در حد یک درس دارند و در دوره های بالاتر از واحدهای یادگیری به طور گسترده تر انتخاب می شوند؛ چند درس که یک فصل را تشکیل می دهند یا یک بخش که از چند فصل و هر فصل از چند درس تشکیل شده است. هر واحد یادگیری قسمت های گوناگونی دارد. این قسمت ها ممکن است به لحاظ فیزیکی و ظاهری از یکدیگر متمایز و مشخص شده باشند و مرز معینی بین آن ها مشاهده شود. گاهی نیز بر اساس نظر مؤلفان، ممکن است بین این قسمت ها تفکیک فیزیکی به عمل نیامده باشد.

طراحی یادگیری در گذر از طرح درس

در شرایط معمول، معلم برای طراحی فرایند یاددهی - یادگیری اقدام به نوشتن طرح درس می کند که به صورت روزانه ارائه می شود. از زمانی که آموزش مجازی پا در میان فرایند یاددهی - یادگیری گذاشته است، معلم آموزش را نه تنها به صورت حضوری، که گهگاه رخ می دهد، بلکه می تواند در فضای برخط و نابرخط هم دنبال کند. نکته مهم در این چندگانگی محیط های یادگیری این است که گاه

آمده و در آن لازم است به مواردی که در هر مرحله از آن‌ها استفاده خواهد شد اشاره شود؛ مانند کاربرد، فیلم آموزشی، نقشه مفهومی، چارت و عکس.

بدیهی است، مشخص کردن زمان اجرا درخصوص همه فعالیت‌هایی که در ستون آخر جدول طرح یادگیری آمده، ضروری است. ممکن است این سؤال برای شما پیش آید که مبنای تعیین زمان، به‌ویژه درخصوص فعالیت‌های نابرخط، چیست؟ برای مثال، اگر از دانش‌آموزان خواسته شود پس از تماشای فیلم، کاربرد را کامل کنند، چه زمانی باید برای آن در نظر بگیریم؟ مبنای زمان در طرح یادگیری، به‌ویژه برای فعالیت‌های نابرخط و نیز فعالیت‌های تکمیلی، سرعت و زمان انجام آن توسط یک دانش‌آموز عادی و میانگین دانش‌آموزان آن پایه است.

سختن پایانی

در طرح یادگیری به دنبال آن هستیم که فعالیت‌های مرتبط با یادگیری یک واحد یادگیری را به گونه‌ای طراحی کنیم که با طی آن مراحل، یادگیری در دانش‌آموزان مطابق با انتظارات و اهداف مورد نظر وقوع پیدا کند. در این حالت، واحد یادگیری مبنای طراحی قرار می‌گیرد که ممکن است بیش از یک جلسه یا روز آموزشی را شامل شود. پرسش اصلی در نهایت این است که آیا دانش‌آموزان با قرارگیری در جریان فعالیت‌های سازمان‌دهی‌شده در طرح، به یادگیری مورد انتظار دست پیدا می‌کنند؟ بنابراین، این طراحی آموزشی بر یادگیری مبتنی است و نه لزوماً تدریس. ممکن است برخی قسمت‌ها و فعالیت‌های آموزشی به‌طور مشخص و مستقیم توسط معلم تدریس نشوند و از فیلم آموزشی یا دیگر فعالیت‌ها استفاده شود، اما این اتفاق در طرح یادگیری نباید با روند یادگیری منافاتی داشته باشد و مانعی ایجاد کند.

نیز در هر مرحله از طرح یادگیری، ممکن است متناسب با فضای ارائه آن، که شامل حضوری، برخط یا نابرخط است، متفاوت باشد. **مرحله ششم:** فعالیت‌های تکمیلی نیز به فراخور نیاز به یادگیری تعیین می‌شوند. در جدول طرح یادگیری، ستونی به نام ضمیمه‌ها

جدول طرح یادگیری (نمونه پیشنهادی)

موضوع / صفحات:

معلم:

پایه:

درس:

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

انتظارات یادگیری:

شماره جلسه	محیط آموزشی به ترتیب اجرا (حضوری، برخط، برون‌خط)	شرح اجرا	ضمیمه‌ها	مدت زمان

۳۵

رشد فناوری آموزشی شماره ۲ آبان ۱۴۰۰